

Bölüm 4

TAM KAMUSAL MALLARA YÖNELİK DEĞERLEME VE ÖDEME İSTEKLİLİĞİ: ADALET HİZMETİ ÖRNEĞİ

Sevilay Ece GÜMÜŞ ÖZUYAR¹

1. GİRİŞ

Ortak talep konusu kamusal mallar, vatandaşların tercihlerini açıklamak istemedikleri ve maliyetine katlanmaksızın yararlanmak istedikleri bir mal ve hizmet grubudur (Samuelson, 1954). Devletin kamusal malları üreterek sunmak durumunda kaldığı bir sistemde, bazı bireyler çıkarıcı düşünerek müşterek talebin olduğu kolektif mallara yönelik tercihlerini açıklamamasıyla da talep belirsiz hale gelmektedir (Wolf, 1989). Ayrıca doğru tercihlerin açıklanmaması gerek tercih ve taleplerini dürüstçe açıklayarak malın maliyetine katlanan kişilere ilave bir külfet yüklemekte gerekse Pareto-optimal olarak arzu ve refere edilen düzeyin altında bir sunum düzeyine vatandaşların katlanmasına sebep olacaktır (Stiglitz, 2000; Trogen, 2005).

Bu sorunun üstesinden gelerek bireylere mal ve hizmetlere yönelik tercih ve taleplerini açıklamak için literatürde önerilen çok sayıda farklı yöntem ve mekanizma vardır. Bireylerin kamusal mallara yönelik tercihlerinin ortaya çıkarılması ve akabinde bireylerin taleplerinin belirlenmesi için literatürde önerilen alternatif bir teknik de tahmin yöntemleridir. Kamusal mallara yönelik tercihleri ortaya çıkarmak için kullanılan tahmin yöntemleri ise doğrudan ve dolaylı tahmin yöntemleri olarak ayrılmaktadır. Doğrudan tahmin yöntemleri koşullu değerlendirme ve yaşam memnuniyeti modeli iken; dolaylı tahmin yöntemleri ise hedonik fiyatlandırma, seyahat maliyeti, önleme davranışı ve zayıf tamamlayıcılık yöntemleridir. Çalışmada bir tam kamusal mal ve hizmet olan adaletle yönelik olarak 2004-2012 yılları arasında Türkiye'de yaşayan bireylerin tercih ve taleplerini ortaya çıkartmak ve bu mal ve hizmetten mahrum kalmamak için ödeme istekliliğini belirlemek için bir doğrudan tahmin yöntemi olan yaşam memnuniyeti yöntemi tercih edilmiştir.

¹ Dr.,Uşak Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü, sevilay.gumus@usak.edu.tr

Bu çalışmanın amacı, yaşam memnuniyeti yöntemi ile bireylerin tercih ve taleplerini belirleyen unsurlar açığa kavuşturulmaya çalışılacak ve buradan hareketle temel olarak ödeme istekliliğinin belirlenmesidir. Yaşam memnuniyeti yönteminin çerçevesinin belirlendiği gerek teorik gerekse ampirik çalışmalarda tam kamusal mallar özelinde bir incelemeye gidilmesi de daha doğru bulunmakta ve bu çalışma bu düşünce üzerine inşa edilmektedir. İnceleme, Türkiye’de bu alanda yapılan çalışmalarda kullanılmayan bir yöntemle yapılmıştır. Bu şekilde siyasi iktidar tarafından vatandaşlara sunulan kamusal mal-hizmetlere yönelik bireysel tercih ve taleplerin, bireysel özellikler ve düşünceler tarafından nasıl etkilediğini yaşam memnuniyeti yöntemini kullanarak analiz eden az sayıda çalışmaya tekrar niteliğinde olmayan, orijinal bir katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Çalışmanın bulguları değerlendirildiğinde Her bir yıl için %95 hassasiyet ve %95 özgüllük oranları ile sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerine ve düşüncelerine bağlı olarak adli hizmetlerden memnuniyeti şekillendiği tespit edilmiştir. Çalışma sonuçları amaçlanan katkı doğrultusunda değerlendirildiğinde; bireysel özelliklere ve düşüncelere göre şekillenen memnuniyet algıları değişimlerinin bir kamusal mala yönelik tercih ve talepleri önemli ölçüde etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca yabancı literatürle birebir paralellik gösteren bu çalışma neticesinde, bireylerin hizmet memnuniyetlerinin her sene yenilenen ölçümlerinden yola çıkılarak tüm Türkiye genelindeki vatandaşlar için vergilendirme ve hükümet için de kamu kaynaklarının verimli ve etkin kullanılması, üretim fazlalığının giderilmesi ve kamu zararının engellenmesi hususunda önemli bir katkı gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de daha önce bu alanda yapılmış bu nihayette kapsamlı bir çalışma olması da vurguyu güçlendirmektedir.

KAYNAKÇA

- Agresti, A. (2002). *Categorical Data Analysis* (İkinci Baskı). Florida: Wiley-Interscience Willer and Sons Publication
- Asandului, L & Hritcu, R.O.S. (2012) *Logistic Regression Used In Determining Factors That Influence The Perceptions on Life Satisfaction In Central and Eastern Europe*. Working Paper. Erişim Adresi: <https://relik.vse.cz/2012/sbornik/download/pdf/19-HRITCU-ROXANAOTI-LIASONIA-paper.pdf>
- Benoit, K. (2012). *Multinomial and Ordered Logistic regression*. London Schools of Economics Lecture Notes Erişim Adresi: https://kenbenoit.net/assets/courses/ME104/ME104_Day8_CatOrd.pdf Erişim Tarihi: 10/08/2017
- Carson, R.T, Mitchell R.C., Hanemann W.M., Kopp R.J, Pressers S. & Ruud P.A. (2003). *Contingent Valuation and Lost Passive Use: Damages from Exxon Valdez Oil Spill*. *Environmental and Resource Economics*, 25(3): 257-286
- Christensen, H. S. (2014). *Power Sharing and Political Dissatisfaction: A Multilevel Analysis of the Link Between Power-Sharing Institutions and Kinds of Political Dissatisfaction in 24 European Democracies*. In *Workshop: Regime Legitimation Through Institutional Reform: Analysing Its Dimensions And Effectiveness*.

- D'Souza, K. A & Maheshwari, S. K. 2012. Multivariate Statistical Analysis of Public Transit Bus Driver Distraction. *Journal of Public Transportation*, 15 (3): 1-23.
- Ebert, U. (2007). Revealed Preference and Household Production. *Journal of Environmental Economics and Management*, 53(2), 276-289.
- Eom, Y. & Larson, D. M. (2006). Improving Environmental Valuation Estimates through Consistent Use of Revealed and Stated Preference Information. *Journal of Environmental Economics and Management*, 52(1), 501-516
- Frey, B.S., Luechinger, S., & Stutzer A. (2004). Valuing Public Goods: The Life Satisfaction Approach. *CESifo Working Paper No.1158*. CREMA- Center for Research in Economics: Switzerland
- Frey, B.S., Luechinger, S., & Stutzer A. (2009). The life satisfaction approach to valuing public goods: The case of terrorism. *Public Choice*. No: 138, 317-345.
- Garson, G. (2012). Testing Statistical Assumptions. Blue Book Series. USA: Statistical Associates Publishing
- Gujarati, D.N. (2006). Temel Ekonometri (Dördüncü Baskı). Ü. Şenesen, G. Göktürk Şenesen (Çev), İstanbul: Literatür Yayıncılık
- Gümüş-Özuyar, S.E. (2017) Türkiye'de Adalet Hizmetleri Talebinin Belirleyicileri: Yaşam Memnuniyeti Yöntemi ile Bir Uygulama 2004-2012. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Gümüş-Özuyar, S.E. (2019) Refah İktisadı, Kamusal Mallar ve Yaşam Memnuniyeti: Yeni Bir Bakış. İlk Baskı Ankara: Son Çağ Yayıncılık
- Gümüş-Özuyar, S.E., Başaran A.A, & Bağdadioglu N. (2019) Yaşam Memnuniyeti Yönteminin Tam Kamusal Mallar Özelinde Teorik ve Literatürel Bir İncelemesi İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8(4): 2923:2956
- Hamilton, L.C. (2004) Statistics with Stata. 8. Baskı. California: Brooks/Cole-Thomson Learning
- Hjortshov, M. (2017). Priming and Context Effects in Citizen Satisfaction Surveys. *Public Administration*, 95(4), 912-926 Doi: 10.1111/padm.12346
- Horowitz, J.L. & Savin N.E. (2002). Binary Response Models: Logits, Probits and Semiparametrics. *Journal of Economic Perspectives*. 15(4), 43-56
- Kahneman, D. & J.L: Knetsch (1992). Valuing Public Goods: The Purchase of Moral Satisfaction. *Journal of Economics and Management*, 22(1): 57-70
- Layard, R. (2006) Happiness and Public Policy: A Challenge to the Profession. *The Economic Journal*, 116(510), C24-C33
- Layard, R., Mayraz, G., & S. Nickell (2008). The Marginal Utility of Income. *Journal of Public Economics*, 92(8-9), 1846-1857
- Levinson, A. (2009). Valuing Public Goods Using Happiness Data: The Case of Air Quality. (Working Paper No: 15156). The National Bureau of Economic Research, Cambridge
- Martinez, L., Short, J., & M. Otiz (2015). Citizen satisfaction with public goods and government services in the global urban south: A case study of Cali, Colombia. *Habitat International*, 49, 84-91.
- Mert, M. (2016). Spss, Stata, Yatay Kesit Veri Analizi Bilgisayar Uygulamaları. Ankara: Detay Yayıncılık
- Montalvo, D. (2009) Citizen Satisfaction with Municipal Services of USA Najafabad Province Comprehensive Plan (2001)
- Myhill, A & Beak K. (2008) Public Confidence in the Police: Research, Analysis and Information (RAI). England: NPIA Policy Report
- Pearce, D. (2002). An Intellectual History of Environmental Economics. *Annual Review of Energy and the Environment*, 27(1), 57 - 81.
- Samuelson, P. A. (1954). The Pure Theory of Public Expenditure. *The Review of Economics and Statistics*, 36(4), 387-389
- Sarker, R. & Mckenney, D. (1992). *Measuring Unpriced Values: An Economic Perspective and Annotated Bibliography for Ontario*. (Information Report O-X-422,1-32). Canada: Forestry Canada Ontario Region Great Lakes Forestry Centre

- Steenkaamp, J.-B.E.M & Van Trijp, H.C.M. (1991) The Use of LISREL in validating marketing constructs. *International Journal of Research in Marketing*, 8 (4), 283-299 Doi: 10.1016/0167-8116(91)90027-5
- Stiglitz, J. (2000). *Economics of Public Sector*. New York: W. Norton & Company
- Torres-Reyna, O. (2014) Logit, Probit and Multinomial Logit Models in R. Princeton University Lecture Notes. Erişim Adresi: <https://www.princeton.edu/~otorres/LogitR101.pdf>
- Trogen, C.P. (2005). Public Goods Theory of Public Goods. D. Robbins (Ed). *Handbook of Public Sector Economics* içerisinde (ss.169-232). Florida: Taylor & Francis Group
- TÜİK (2012) Yaşam Memnuniyeti İstatistikleri Mikro Veri Seti 2004-2012 yılları. Mikroveri Kullanım Politikası Gereği Özel Kullanım
- Wolf, C. (1989). *Markets or Governments: Choosing Between Imperfect Alternatives*. Cambridge: MIT Press
- Wooldridge, J. M. (2002). *Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data*. Cambridge: MIT Press